

PRÁCA S DRAMATICKÝM TEXTOM
Známe monológy

1. SOFOKLES: ANTIGONA

Antigona

*Ó, ty hrobka, svadobná sieň moja, moje
večné väzenie! Tam teda idem k svojim
mŕtvym! Veľa už ich je u Persefony
v podsvetí a dnes tam zostúpim ja posledná
a najbiednejšia z nich, skôr než som*

vyčerpala

*mieru svojich dní! Mám iba jednu
nádej – že tam budem milá otcovi aj matke,
milá tebe, drahý brat! Ved' som vás
mŕtvych vlastnoručne umyla aj obliekla,
aj obeť som vám vykonal na hrobe!
Hľa, Polyneikos! Za to, že som pochovala
tvoje telo – táto odmena! Môj drahý
braček, Kreontovi sa to zdá byť
zločinom a bezočivosťou! A tak ma
dáva odviecť násilím! Ja panna, ktorá
ešte nevie, čo je svadobný spev, čo je
manželstvo, čo deti, musím odísť, opustená
priateľmi – a za živa! – do ríše mŕtvych!
Aký boží zákon som to porušila?
Oplatí sa ešte pozdvihnúť, mne
Nešťastnej, tvár k bohom? Kde mám hľadať*

pomoc?

*Zbožný čin mi vyčítajú ako bezbožnosť!
Ak sa aj bohom vidí správnym moje
Potrestanie, možno v Háde prídem na to,*

v čom

*som chybila! Ak ale urobili
chybu pozemšťania, nežičím im väčšie zlo,
než akého sa dopúšťajú voči mne!*

Úlohy

1. Zaraďte dielo, z ktorého je ukážka, do literárneho obdobia..
2. Určte literárny druh a literárny žáner diela.
3. Popíšte kompozíciu klasickej drámy.
4. Vysvetlite pojmy monológ, dialóg, inscenácia, režisér, herec.
5. Identifikujte typ literárnej postavy v ukážke. Popíšte vlastnosti Antigony priamou (min.3) a nepriamou charakteristikou.
6. O akej „odmene“ hovorí Antigona?
7. Vysvetlite konanie literárnej postavy.
8. Kto bol Polyneikos, Kreon, Persefona?
9. Načrtnite expozíciu diela.
10. Z hľadiska kompozície popíšte v tomto diele katastrofu.

2. WILLIAM SHAKESPEARE: HAMLET

Hamlet

*Byť či nebyť – kto mi odpovie,
čo šľachtí ducha viac: či trpne znášať
strely a šípy zlostnej Šťasteny,
či pozdvihnúť zbraň proti moru bied
a násilne ho zdolať? Umrieť, spať –
nič viac, a namýšľať si, že tým spánkom
sa končí srdca bôľ a stovky hrôz,
čo sú nám súdené; tak umrieť, spať –
či v tom je méta našich súžení?
Spať – azda snívať – to nás zaráža,
čo prisnúť sa nám môže v spánku smrti,
keď unikli sme svetským krútnavám.
A človek zaváha – tie obavy
nám predlžujú strasti života.
Ved' kto by znášal bič a posmech čias,
bezprávie tyranov a spupnosť pyšných,
žihadlá ohrdnutej lásky, krivdu,
svojevôľu úradov a ústrky,
čo schopný od neschopných utríži,
keď poľahky je možné pokoj nájsť
jediným bodnutím; kto by sa vláčil
v pote tváre s bremenom života?
Len hrôza u toho, čo je po smrti,
z neznámych končín, odkiaľ nijaký
pútnik sa nevracia, nám marí vôľu
a káže radšej znášať známe zlá,
než uniknúť k tým, ktoré nepoznáme.
Tak svedomie z nás robí zbabelcov
a prirodzená ľudská rozhodnosť
chorobne bledne v tieni dohadov;
aj smelé veľkolepé predsavzatia
vzápätí splasnú ako bublina
a nemožno ich činmi nazývať.*

Úlohy

1. Zaraďte dielo, z ktorého je ukážka, do literárneho obdobia..
2. Určte literárny druh a literárny žáner diela.
3. Popíšte kompozíciu klasickej drámy.
4. Vysvetlite pojmy monológ, dialóg, inscenácia, režisér, herec.
5. Identifikujte typ literárnej postavy v ukážke. Popíš jeho vlastnosti priamou charakteristikou (3).
6. Aký slohový postup využíva postava v ukážke a prečo?
7. Vysvetlite konanie literárnej postavy. Porovnaj svoj systém hodnôt s hodnotami vyplývajúcimi z diela.
8. Ako sa volala Hamletova milá, aký mala osud?
9. Prečo sa Hamlet dostal do konfliktu so svojou matkou?
10. Kto bol Claudius, ako zasiahol Hamletovi do života?

JEAN BAPTISTE POQUELIN MOLIERE: LAKOMEC

Harpagon

Zlodej! Zlodej! Vrah! Mordár! Spravodlivosť, ó, spravodlivé nebesá! Som stratený. Som zavraždený. Krk mi podrezali. Ukradli mi moje peniaze. Kto to mohol by? Kde sa podel? Kde je? Kde sa skrýva? Čo je tuná? Kto si? Stoj! (Chytí sa sám za ruku.) Vráť mi moje peniaze, oplan!... Ach, veď som to ja. Už sa mi z toho rozum múti. Už ani neviem, kto som, kde som, čo robím. Jaj, jaj, moje úbohé peniaze! Moji drahí priatelia! Ozbíjali ma o vás. A keď mi vás vzali, stratil som svoju oporu, svoju útechu, svoje potešenie. Všetkému je koniec. Už nemám čo hľadať na svete. Bez vás mi žiť nemožno! Už mi je amen, nevládzem ďalej, to je môj koniec, moja smrť, môj hrob! Nieto tu nikoho, čo by ma vzkriesil, čo by mi vrátil moje drahé peniaze, alebo mi aspoň prezradil, kto ich vzal? Ha, čo vravíte? Nikto nič! Nech to už ktokoľvek urobil, musel paromovsky striehnúť na vhodný čas. Vybral si práve chvíľku, keď som hovoril so svojim nezdarným synom. Preč odtiaľto! Idem po policajtov a dám na škripec natiahnuť všetkých, čo sú v dome, slúžky, sluhov, syna, dcéru a naostatok aj seba. Čo je tu národa! Na koho vrhnem pohľad, každý mi je podozrivý, v každom vidím zlodeja, čo ma okradol. Ha? O kom sa to tam zhovárate? O tom, čo ma obral? Aký je to tam hore hurhaj? Je azda tam ten môj zlodej? Pre živého boha, ak viete niečo o ňom, prosím vás, povedzte mi to. Neskrýva sa medzi vami? Všetci sa na mňa dívajú a smejú sa mi. Nuž rýchlo po komisárov, drábov, žalárnikov, sudcov, po mučidlá, šibenice, katov! Všetko do nohy dám povešať, a ak tie peniaze nenájdem, obesím sa aj ja.

Úlohy

1. Zaraďte dielo, z ktorého je ukážka, do literárneho obdobia..
2. Určite literárny druh a literárny žáner diela.
3. Charakterizujte vnútornú a vonkajšiu kompozíciu tohto diela.
4. Vysvetlite funkciu herca, režiséra a dramaturga pri inscenácii divadelnej hry.
5. Objasnite funkciu dialógu a monológu v divadelnej hre.
6. V ukážke nájdite scénickú poznámku.
7. Súhlasíte s tvrdením, že režijné spracovanie môže ovplyvniť celkové vyznenie hry?
8. Identifikujte typ literárnej postavy v ukážke. Popíš vlastnosti Harpagona priamou (min.3) a nepriamou charakteristikou.
9. Vysvetlite, aký je rozdiel v stvárnení literárnych postáv v epickom a dramatickom diele.
10. Súhlasíte s myšlienkou, že častou prekážkou na ceste literárnych postáv k láske sú rodičia? Argumentujte nasledujúcou ukážkou.

Kleant

Tajne som zistil, že neoplývajú bohatstvom, a že z toho, čo majú, pri všetkej skromnosti len-len že vychádzajú. Predstav si, sestrička, aká by to bola radosť ul'ahčiť údel milovanej bytosti a nevtieravo vypomôcť slušnej rodine v jej skromných potrebách. Uváž, aká je to protiveň, keď pre otcovo lakomstvo nemôžem túto radosť okúsiť a keď sa nemôžem pred ňou, krásavicou mojou, preukázať ani najmenším dôkazom svojej lásky.

Eliza

Hej, braček, viem si predstaviť, ako ťa to trápi.

Kleant

Och, Eliza, väčšmi, ako si myslíš. Veď videl svet niečo krutejšie ako bezcitné žgrolšstvo, ktorým nás ten človek kvári, alebo neslýchanú skúposť, ktorou nás umára?